

MÜZİĞİN DİL EĞİTİMİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Öğr.Gör. Hatice SARAÇ*

nsan yaşamında müziğin önemli işlevleri vardır. Bu işlevler; bireysel, toplumsal, kültürel, ekonomik ve eğitimsel olmak üzere sınıflandırılabilir.

Müzik eğitimi başlıca şu boyutlardan oluşur:

- Müziksel işitme – okuma yazma eğitimi,
- Şarkı söyleme eğitimi,
- Çalgı çalma eğitimi,
- Müzik dinleme eğitimi,
- Müziksel bilgilenme eğitimi,
- Müziksel yaratma eğitimi,
- Müziksel beğeni (zevk) eğitimi,
- Müziksel kişilik geliştirme eğitimidir [1].

Müziğin eğitimsel işlevlerinden şarkı söyleme boyutu, bireyin kullandığı dili doğru ve kurallara uygun kullanması ile gerçekleşir.

Dil, insanlığın gelişiminde kültürün temel ögesidir. Müziksel iletişim kurulurken dil ögesi dırygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerin anlatımın da birleştirici roller üstlenir.

* Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanı.

Müziğin dil eğitimindeki yeri deyince, dili oluşturan seslerin kullanım özelliklerini ve yerleşimlerini konu edinen fonetik bilimin kavranması aklımıza gelir. Fonetik bilimi oluşturulan seslerin doğru ve kurallara uygun söylenişine yardımcı olur [2].

Müziğin dil eğitimindeki önemi ise kullanılan dilin kurallara uygun, akıcı ve anlaşılır bir biçimde belirtilmesi ile mümkündür. Buna dilde boğumlama (artikülasyon) denir.

Doğru, güzel ve kurallara uygun bir söylenişin esas kurallarını diksiyon ifade eder[3].

Konuşma dilinin yapı taşlarını sesliler (vokal) ve sessizler (konson) oluşturur. Vokaller, üretilirken ses geçidinde hiç bir engele uğramadan elde edilen seslerdir. Vokallerin oluşumunda dil kabarıp ve ses dudakları gevşek bir biçimde kapanır. Hava bu dudaklardan kolayca geçer ve vokal dışarı çıkarken ses yolunda bir kapanma olmaz.

Konsonlar, vokallerin dışında kalan seslerdir. Konsonlar üretilirken ses yolunda belirli bir darlık, gevşek ve gergin bir kapanma olur. Hava ile ses akımı ses geçidinde belirli bir engele uğrar. Konsonlar oluşurken, hançerenin (gırtlığın) sonundan başlayarak ağız boşluğunun çeşitli noktalarında oldukça sert bir şekilde duyulurlar [4].

Doğru şarkı söyleme, dili doğru ve kurallara uygun kullanmadan geçer. Müziğin dil eğitimindeki yeri ve önemi, şarkı dili ile konuşma dilinin bir bütünlük içinde sentezlendiği noktadadır. Bu açıdan ele alındığında şarkı öğretim yöntemlerini iyi bilmemiz gerekmektedir.

Şarkı öğretimi belli başlı iki yolla uygulanır. “Kulaktan Şarkı Öğretimi”, “Nota İle Şarkı Öğretimi”dir.

Nota ile şarkı öğretimi öğrencinin müzik eğitimi bilgisine göre yapılabilir. Yani öğrenci, notaları okuyabilmeli, yazabilmeli ve seslendirebilmelidir. Nota ile şarkı öğretimi genel eğitim basamağında orta öğretim kurumlarında, mesleki eğitim alanında yüksek öğretim kurumlarında uygulanmaktadır.

Kulaktan şarkı öğretimi uygulanırken üç yöntem tercih edilir:

- a) Söz
- b) Ezgi
- c) Ritm (tartım)

Kulaktan şarkı öğretimi genel eğitim basamağında ilk öğretim kurumlarında uygulanmaktadır. Kulaktan şarkı öğretiminde söz, ezgi, ritm (tartım)den oluşan üç yöntemi bir arada kullanacağımız gibi, şarkı öğretiminde söz ve ritm ögesini beraber aldıktan sonra ezgi ögesi ile de şarkı öğretimini tamamlayabiliriz.

Şarkıyı söz ve ritm ögesine göre öğretirken öğretme durumlarında yapılması gereken işleniş basamaklarını şöyle sıralayabiliriz:

a)Şarkının sözleri yazılır.

b)Şarkının sözleri ikişerli ölçülere (motiflere) ayrılır. Şarkının motifleri öğretilirken;

b₁-Öğretilecek motifin tartım kalıbı çıkarılarak öğretmen tarafından çalınır (kalemle veya el vuruşu ile)

b₂-Motifin sözleri tartım kalımı ile öğrencilere söylenir.

b₃-Motifin sözleri öğretmen tarafından seslendirilir veya bir vokal ile tekrarlanır.

b₄-Motifin sözleri bir veya birkaç öğrenciye söylenilerek pekiştirildikten sonra sınıfça tekrarlanır.

b₅-Motifin ezgisi öğretmen tarafından seslendirilerek, öğrencilerden söylenmesi istenir.

b₆-Bu işlemler şarkının diğer motiflerinde de bu sıra ile uygulanır ve şarkının tamamı motiflerin birleştirilmesi ile söylenir.

c) Şarkının sözleri tümüyle öğretmen tarafından şiir gibi okunur.

d) Şarkının sözleri öğrenciler tarafından şiir gibi tekrar edilir.

e) Şarkı öğretmen tarafından söylenir veya çalınır (kasetten veya CD'den dinletilebilir)

f) Öğrencilerin şiir gibi öğrendikleri şarkı sözleri ezgi ile birleştirilerek söylenmeye çalışılır.

Şarkının söylenişinde hammadde “tonalite” dediğimiz ses-akor ilişkileri ve sesin şiddeti yani dinamiğidir. Müzik, dinlenebilir titreşim sınırı içinde ve duyulabilir yükseklikte hava devinimidir. [5]

Müziğin dil eğitimindeki yeri ve önemi doğru ve kurallara uygun şarkı söyleme becerisi ile geliştirilmelidir. İnsan yaşamında müziğin işlevlerinden eğitimsel alanda, müzik eğitimi boyutlarından “Şarkı Söyleme Eğitimi” çok küçük yaşta bilinçli olarak ele alınmalı ve çocuğun dil becerisini geliştirmesinde şarkı öğretim yöntemlerinden faydalanmalıdır.

Çocuğun eğitim evrelerinde, konuşma ve müzik ilişkisi “ses-söz” ve tonlama açısından ele alınmalı, doğru ve kurallara uygun bir tutarlılıkta olup olmadığı gözlenmelidir.

Bireyin dil becerisinin geliştirilmesinde sağlıklı ve kalıcı nitelik kazanması “Ana dili” ile “Müzik dili”ni birbirine koşut olarak düşünmesi sürdürmesi ve geliştirmesiyle mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

1. Uçan, A., 1994; Müzik Eğitimi, Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 2.Baskı, Ankara, s.169.
2. Egüz, S., 1980, Toplu Ses Eğitimi I, (Temel Konular), Ayyıldız Matbaası, A.Ş., Ankara, s.38.
3. Şenbey, N., 1991, Araştırmalı Diksiyon Sanatı, Milli Eğitim Basımevi, Öğretmen Kitapları Dizisi: 170, Ankara, s.91.
4. Saraç, H., 1997, "Türkiye'de Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Bölümlerinde Öğrencilerin Ana Dal Şan Eğitimi Programlarında Belirlenen Hedeflerde Temel Davranışlara Ulaşma Düzeyleri", Yüksek Lisans Tezi, G.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, ss.22-38.
5. Yener, F., 1983, "Müzik", Apa Ofset Basımevi Sanayi ve Ticaret A.Ş., İstanbul, ss.10-11.